

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-179-4-15>

ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ЗАСАДИ МЕДІАЦІЇ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Ізбаш О. О.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Національний університет «Одеська морська академія»
м. Одеса, Україна*

У сучасному суспільстві інтелектуальна власність поширюється на все більшу кількість відносин та значно впливає на соціально-економічний розвиток суспільства. Угода про асоціацію між Україною та ЄС заклала нову філософію відносин між Україною та ЄС – перехід від принципів партнерства та співробітництва на якісно новий рівень – до політичної асоціації та економічної інтеграції. Угода про асоціацію слугуватиме стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні з метою подальшого наближення до стандартів ЄС.

Кількість спорів у сфері інтелектуальної власності в судах досить висока й аналіз останніх свідчить про те, що багато з них можна було б вирішити ще на стадії виявлення конфлікту як такого.

Європейські стандарти справедливого судочинства не тільки передбачають такий спосіб позасудового врегулювання спору як медіація, а й установлюють певні зобов'язання для держав-членів щодо запровадження медіації у своїх правових системах.

В Україні відсутнє спеціальне законодавство, нормами якого регулюється застосування процедури медіації у процесі вирішення спорів у сфері інтелектуальної власності. Okремо варто зауважити, що вкрай необхідною є нормативна база для врегулювання порядку медіації, адже цей напрямок діяльності активно розвивається, а медіатори повинні діяти за чітко законодавчо визначеними правилами. Вже неодноразово були підготовлені та подані до Верховної Ради України проекти законів у сфері медіації (більше 10), проте всі вони були відкликані. Наразі у Верховній Раді перебувають на розгляді два законопроекти «Про медіацію»: основний (№ 3504) та альтернативний (№ 3504-1), зареєстровані у травні й червні 2020 року. [1]

У контексті даної теми необхідно зауважити на таких поняттях:

Конфлікт – протиріччя сторін взаємодії, що мають протилежно спрямовані мотиви, цілі й інтереси; ситуація, у якій кожна зі сторін прагне зайняти позицію, несумісну та протилежну стосовно інтересів іншої сторони.

Третя сторона – це індивід або група, зовнішні стосовно конфлікту двох або більше учасників, що намагаються допомогти в досягненні згоди.

Посередництво – особлива форма участі третьої сторони в урегулюванні та розв'язанні конфлікту з метою сприяння процесу переговорів між учасниками конфлікту. Умовою ефективної діяльності посередника є його соціально-психологічна компетентність.

Медіація – походить від латинського «mediare» – бути посередником – посередництво в конфлікті третьої сторони, що не бере в ньому участі, особлива форма переговорів за участю третьої нейтральної сторони – медіатора (посередника), у процесі яких сторони суперечки за допомогою медіатора самостійно розв'язують проблему на основі власних інтересів. Це процес переговорів, коли до вирішення спірного питання залучається нейтральна сторона – медіатор (посередник), яка веде цей переговорний процес, вислуховує аргументацію сторін щодо суті суперечки й активно допомагає сторонам зрозуміти свої інтереси, оцінити можливість компромісів і самостійно прийняти рішення, що задовольнить всіх учасників переговорів.

Медіатор – нейтральна по відношенню до сторін конфлікту третя сторона (спеціально підготовлений посередник), яка сприяє досягненню сторонами взаємоприйнятної згоди розв'язати цей спір, зосереджуючись при цьому на інтересах сторін, а не на правових позиціях або договірних правах.

1. Медіатор має всі основні професійні якості, які використовує конфліктолог у своїй роботі. Це:

Уміння професійно підготувати та провести переговори, установити та підтримувати процедуру

Вільно та грамотно використовувати технологічні прийоми керування комунікацією, переговорами

Зупинити та нейтралізувати агресію учасників

Уміння виявити й обговорити зі сторонами їх дійсні інтереси

Перевірити та підготувати пропозиції для іншої сторони

Створити робочий психологічний клімат

Контролювати вироблення та прийняття зобов'язань сторонами.

2. Розв'язання конфлікту являє собою багатоступеневий процес, що складається з таких процедур:

Аналізу й оцінювання ситуації;

Вибору способу розв'язання конфлікту

Формування плану розв'язання конфлікту

Реалізації плану розв'язання конфлікту

Оцінювання ефективності дій

3. Медіація, найбільш застосовна у випадках, коли:

Головними є не правові претензії, пов'язані з минулим, а майбутні інтереси партнерів по конфлікту та можливість збереження нормальних відносин у перспективі

Коли необхідно прийти до того або іншого рішення в результаті переговорів і закріпити дане рішення документально

Мова йде про тривалі, значимі відносини

На ситуацію впливають особисті відносини й емоційна сторона конфлікту

Сторони воліють зберегти повну конфіденційність

Необхідно виробити всеосяжне генеральне рішення, а правова суперечка охоплює лише частину проблеми

Судове рішення з даної справи, швидше за все, буде оскаржено

Суперечка торкається чутливих для бізнесу або просто делікатних питань

Мають місце складні у фактичному або юридичному плані випадки, які не можуть бути вирішені в інтересах обох сторін за допомогою права

Сторони не бажають, щоб їх суперечку розглядав суд, судовий розгляд цієї справи для сторін безперспективний

4. Принципи медіації:

Добровільність

Рівноправність сторін

Конфіденційність

Щирість намірів сторін щодо вирішення суперечки

Сумлінність, нейтральність і неупередженість посередника

Правомочність

Повний контроль сторін за результатами процедури

Неконфронтаційний характер переговорів, атмосфера довіри та взаємоповаги, підтримувана посередником

Відсутність зацікавленості в конфлікті

Велике коло можливих взаємоприйнятних рішень суперечки

Гнучкість процесу

Допустимість на будь-якій стадії правосуддя

5. Переваги медіації у сфері інтелектуальної власності:

- дозволяє зберегти відносин між сторонами конфлікту. Натомість, судові спори не сприяють формуванню партнерських відносин;

- дозволяє припинити правопорушення, завдяки швидкому вирішенню конфлікту. Об'єкти права інтелектуальної власності

потребують швидкої реакції на порушення, щоб припинити незаконне відчуження, зокрема копіювання, розповсюдження, відтворення та ін.;

- дозволяє знайти рішення, прийнятне для обох сторін спору. Адже під час медіації, сторони самі вирішують прийнятні для них умови укладання угоди, щодо припинення порушення прав.

Застосування процедури медіації у вирішенні спорів в адміністративних відносинах тепер також реальність. Раніше представники Державної служби інтелектуальної власності (ДСІВ) зазначали, що до прийняття спеціального закону, який визначатиме можливість використання альтернативних методів вирішення спорів в адміністративних відносинах, вони не можуть брати участь в класичних процедурах медіації. На теперішній час з'являються усі правові підстави застосовувати процедуру медіації в спорах з ДСІВ.[2]

Як показує світова практика, більшість справ після застосування процедури медіації так і не доходять до судового розгляду. Це зменшує завантаженість суддів. В сучасних умовах реформування судової системи та створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, можливість вирішувати досудові спори через медіатора можна вважати додатковою складовою проведення комплексної реформи у сфері інтелектуальної власності.

Література:

1. Старовойтова Д. Медіація: в яких сферах ІВ є найбільш ефективною? Юридична газета online. 2020. № 12 (718). URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/mediaciya-v-yakih-sferah-iv-e-naybilsh-efektivnoyu.html> (дата звернення: 22.12.2021).

2. Стародубов І. Переваги застосування медіації у сфері інтелектуальної власності. *Ліга. Блоги*. 2016. URL: <https://blog.liga.net/user/istarodubov/article/24739> (дата звернення: 22.12.2021).